

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. X. Variæ conditi a S. Placido Messanæ monasterii vicissitudines.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A mo vestimenta, postea membra singula carpebantur. *Hæc de Siculis universim narrant Acta: de Martyribus vero nostris aiunt, fustibus, suspendio, fumo non semel tortos fuisse, S. Flaviam pedibus in sublime et prorsus indecore suspensam; S. Placido linguam præcisam; sed sine illa non minus commode locutum: quibus similia rursus habet Victor lib. v, num. 1 et 6. Hæc, inquam, ad confirmandam Cajetani sententiam non parum facerent, si Gordianus, ut ille existimavit, ista scripsisset: verum ex ante dictis et collatis Actorum cum Victoris narratione verbis, recentioris auctoris ea esse qui sua ex Victore aliisque corraserit, et barbaris, quæ S. Placidum interfecerunt, quos libuit, mores forsitan affinxerit, quibus facile intelliget. Porro cum in tanta sententiarum varietate, ne una quidem, cui tuto possit fidi occurrat, manifestum est, quam difficile sit, male combinatis S. Placidi Actis medicam hic manum adhibere, quinam Martyres nostros peremerint, statuere ac definire.*

Passi sunt Martyres forte anno 339.

B 447 Nihil de anno, quo passus est S. Placidus, legitur apud Stephanum Aniciensem: at Acta a Mabillonio edita num. 83 ita habent: Passus est autem beatissimus Placidus, martyr Domini nostri Jesu Christi præcelsus, anno ætatis suæ vigesimo sexto, cum duobus fratribus suis Eutychio, Victorino, et sorore Flavia, Fausto, Firmato simul ac monachis triginta (Donatus jam ante occisus erat, Gordianus vero barbarorum manus evaserat ex num. 59) sub sævissimo rege Abdala et duce Mamucha tertio decimo anno Justiniani imperatoris apud Messanam Siciliæ civitatem tertio Nonas Octobris. Unde anno 339, cujus mensis October cum anno Justiniani decimo tertio concurrat, S. Placidum martyrium subisse consequitur; verum paulo post ibidem legitur: Martyrio coronatus quadragesimo primo ac quingentesimo; quæ cum prioribus non coherent. Breviariū Romanum, Clementis VIII et Urbani VIII auctoritate recognitum, priorem temporis notam retinuit: hanc et ego, si quid in re tam incerta audendum est, retinere malim: nam ex ante dictis, necis S. Placidi auctores fuisse Mauros Africanos incoletes, dum quid certius afferatur, probabilius existimo; et anno 339 idem Mauri cum Justiniano, ut ex Procopio dixi num 442, bella gessere, ac proin fieri facile potuit, ut Siciliam, quam Gothis Belisarius Justiniani dux eripuerat, tumultuarie sint adorti ac Martyres nostros trucidarint: quia tamen nec id satis stabilitum apparet, S. Placidi necem sub annum 341 signavi principio Commentarii.

die 5 Octobris, excepto Donato, mensis Septembri occiso,

C 841 De die, quo S. Placidi martyrium contigit, utrisque Actis convenit: nempe tertio Nonas Octobris: quo omnes, præter Donatum, occisos dicunt. Donatus vero in Martyrologio Romano Gregorii XIII jussu edito, et Antwerpæ anno 1586 typis Plantiniani excuso, quarto Nonas Octobris, seu die 4 ejusdem mensis his verbis memoratur: In Sicilia, S. Donati monachi et martyris, discipuli sancti Benedicti abbatis: qui captus a Saracenis, cum Christum negare nollet, gladio percussus est. Addit Wion: Passus est anno 344. . . pridie quam S. Placidus pateretur. Ad eundem diem signatur in Martyrologio Benedictino Menardi, in Calendario Sanctorum Benedictinorum, tomo I Actorum eorundem præfixo, uti et apud Ferrarium: verum hodie, ut ad diem quartum Octobris in Prætermissis est dictum, in Martyrologio Romano ad diem 5 Octobris una Octobris Tomus III.

cum Placido ceterisque ejus Sociis jungitur. Mutationis ratio fuit, quod maluerint illius auctores illum ceteris ad 5 Octobris jungere, quam pridie annuntiare, cum ex utrisque Actis inter Donati et Placidi necem dies multos intercessisse necesse sit, ut illa vel inspicienti patebit. Dies underiginti Cajetanus numerat ex collatis invicem Actis, tum quæ ipse Gordiani vocat, et Mabillonius edidit; tum Stephani Aniciensis: quo pacto 16 Septembris Donatus martyrium subisse dicendus est.

AUCTORE J. B.

§ X. Variæ conditi a S. Placido Messanæ monasterii vicissitudines.

F usus tot Martyrum sanguis impiam barbarorum crudelitatem non stitit; verum, ubi deesse animadvertunt Christianos, quos furori suo litent, in S. Placidi monasterium furorem vertunt, et in conditum ab illo S. Joannis Baptistæ templum sacrilegas manus injiciunt: illud flammis tradunt et a fundamentis evertunt: in templum vero S. Joannis Baptistæ ea committunt, quæ infra in Actis Mabillonianis num. 80 sine horrore non legas: arduum tamen creditur est, quod de eodem ibidem his verbis legitur: Præ celsitudinis vero magnitudine, ecclesiam, quam intra monasterium suum beatus Placidus in honore S. Joannis Baptistæ ædificaverat, cum esset ampla et alta, Saraceni succendere (ne quidem quadruplo, quo in id incubuisse dicuntur) sive evertere potuerunt. His peractis, barbari, quinto post occisos Martyres die, Messana solverunt, sed divina insequente vindicta; nam in ipso adhuc freto Siculo Rhegium versus navigantibus tanta repente tempestas incubuit, ut Saracenos, quotquot erant, inquit Stephanus Aniciensis, in maris ima depresserit. Naves centum, Saracenos vero sexdecim mille octingentos numerant Acta Mabilloniana; quo teste, ignoro. Atque hæc quidem prima fuit monasterii Placidiani clades.

Messanense conobium, occisis Martyribus;

E

130 Jacebant interim in maris littore inhumata Martyrum corpora; quibus barbaris humaniores feræ pepercerant hactenus; de quorum discessu Gordianus, qui fuga mortis supplicium evaserat, monitus, Sanctorum exuvias collegit ac tumulis, quo fas fuit honore, recondidit; S. Placidi nimirum, Eutychie, Victorini et Flavie in S. Joannis Baptistæ ecclesia; monachorum vero triginta, in ipso, in quo jacebant, maris littore. Ubi Firmati et Fausti? Sepultis Martyribus, Gordianus Constantinopolim abiisse dicitur: quod utique, ut num. 38 et seq. jam dictum est, parum verisimile est, nec erat ex ejus officio. Magis frugi Siculi fuisse feruntur: hinc namque instaurando S. Placidi monasterio animam adjecisse dicuntur, novamque a S. Benedicto discipulorum coloniam petisse, scriptis ad illum litteris, quas infra num. 85 in Actis primo loco edendis habes: sed non modo has litteras, sed et Benedicti ad suos, audito S. Placidi martyrio, orationem, quisquis in illas vel oculos conjecerit, ut scitias habiturum existimo; de quibus nihil apud Stephanum Aniciensem occurrit, sicut nec apud hunc quidquam legitur de iis, quæ in Actis a Mabillonio editis porro narrantur. Sunt autem potissimum hæc: S. Benedictum, quem

a barbaris destruitur; set brevi

F

AUCTORE
J. B.

quem anno 545 e vivis abisse statuunt, Siculorum votis libenter annuisse, ac novam ad Siculos, quæ, quidquid everterant barbari, restitueret, suorum coloniam transmississe; ab hujus in Siciliam adventu anniversarium S. Placidi et Sociorum diem ritu publico ac solemnè admodum apud Siculos celebratum; ecclesiam vero S. Joannis Baptistæ, amisso nomine pristino, exinde S. Placidi dictam fuisse, dum sub Romanis Sicilia fuit. Quæ quidem, etsi falsa non dicam, certa tamen mihi esse non possunt, quod indubitata auctoritatis testimonio aut certa traditione usuque stabilita non videam.

restituitur,
floreteque

451 Restitutum tamen fuisse S. Placidi monasterium, docent, quæ post contigisse videbimus. Rocchus Pirrus Siciliæ Sacræ lib. IV, part. II, Notitia 3 scribit, Casinenses monachos a Vigilio Papa (sedit ab anno 538 usque ad 555) confirmationem obtinuisse, ut suorum prædiorum, villarum, portuum, piscinarum ac ceterorum bonorum, in Sicilia et Italia a Tertullo pro dono concessorum, proventus, fructibus, et dominio libere fruerentur: at diploma illud Vigilianum, quod laudat, num. sincerum magis, quam eidem Pontifici affictæ ad Justinianum literæ, de quibus num. 42 actum supra est? Addit Pirrus restituti monasterii bona pia etiam fidelium liberalitate temporum lapsu non mediocriter accrevisse; in quo quidem nihil reperio, quod vero absimile sit; sed rebus istis Benedictina familia haud admodum diu gavisa est. Etenim, Constante imperatore Syracusis occiso, vehementer in Siciliam facta est Saracenum irruptio, qua denuo Messanense cœnobium, occisa iterum illud incolente Benedictina familia, ingenti clade ac ruina prostratum fuit.

usque ad Con-
stantis imp.
tempora,

452 Petrus Casinensis apud Octavianum Cajetanum in Fragmento Passionis S. Placidi tom. I de Vitæ sanctorum Siculorum pag. 181 rei gestæ seriem pandit hoc modo: Tempore illo, quo Constans imperator voluit Novæ Romæ imperium in Seniore Romam transferre, ab urbe Roma Siciliam veniens remoratus est ibi per annos sex. Cum autem balneum Daphne, quod apud Syracusas est, causa lavandi ingressus fuisset, cœpissetque sapone Gallico deliniri, Andreas filius Troili, sumens situlam, dedit eam in vertice imperatoris, fugaque lapsus evasit. Ast imperator cum tardaret in balneo, insiliunt hi, qui foris erant, invenientesque imperatorem occisum, sepulturæ tradere studuerunt, et in loco ejus Mezentium quemdam absque voluntate Romanorum elegerunt; contra quem Constantinus imperator, jam dicti Constantii * filius, cum Romanorum exercitu veniens in civitate Syracusana illum morti addixit.

* Constantis

quo occiso, a
Saracenis

453 Hæc dum ad notitiam Saracenum, qui jam Ægyptum pervaserant, devenissent, subito cum multitudine navium venientes, Siciliam invadunt, Syracusas ingrediuntur, multaque stragem facientes Christianorum, ad beati Placidi monasterium deveniunt, illud prædonum manibus direptum ad solum usque prosternunt, solam tantum ejusdem Martyris ecclesiam relinquentes. Monachos vero, quotquot ibidem invenerunt, diversis suppliciis affectos letho dederunt, vix paucis Christianorum evadentibus, qui per munitissima castra et juga confugerant montium; auferentes quoque prædam nimiam et omnem ornatum illum, quem Constans augustus ab urbe Roma abstulerat in ære et diversis speciebus, Alexandriam redierunt. Hæc Petri narratio partim e Theophane pag. 292 et seq., par-

tim e Paulo diacono de Gestis Langobardorum D lib. V, cap. 41 et duobus proxime sequentibus hausta est: sic loquitur Paulus cap. 43. Hæc audiens gens Saracenum, quæ Alexandriam et Ægyptum pervaserat, subito cum multis navibus venientes Siciliam invadunt, Syracusas ingrediuntur, multaque stragem faciunt populorum, vix paucis evadentibus, qui per munitissima castra et juga confugerant montium. Auferentes quoque prædam nimiam, et omne illud, quod Constans augustus a Roma abstulerat ornatum in ære et diversis speciebus, sicque Alexandriam reversi sunt.

454 Quod de Sicilia universim, ac maxime alteram cladem accipit Syracusis Paulus diaconus dicit, Petrum Casinensem Messanensi quoque cœnobio applicuisse utriusque verba conferenti perspicuum fiet: porro fecit id verosimiliter e majorum traditione: certe illorum temporum scriptorem non novi, qui illud de Messanensi cœnobio nominatim tradiderit. Neque id Theophanes, aut Paulus, quos potissimum Petrus consuluit, faciunt. Sed, utut auctores veteres de everso ea tempestate per Saracenos denuo S. Placidi monasterio sileant; nihil obstet, quo minus Petri dictis fides habeatur: nec enim minuta quæque et singularia versantes in hujusmodi argumentis historici persequi semper solent; Siciliam vero longe lateque Saracenum furori patuisse, mox laudata Pauli verba abunde declarant. Quod autem ad tempus attinet, quo clades illa cum Siciliæ tum Messanensi S. Placidi monasterio illata fuit, e Paulo diacono liquet, referri illam debere ad id temporis, quod Constantis Syracusis occisi, et debellati Mezentii (Mezetium Paulus appellat, Mizizium et Mizizium Theophanes) qui imperatorium nomen, Constanti occiso, arripuerat, interitum proxime fuit subsecutum.

una parte
di sopra di
S. Placido et

E

455 Constans vero, ut refert Paulus cap. 41, anno 660. lib. V, ingressus est Siciliam per Indictionem septimam... Mansit autem imperator in Sicilia ab Indictione septima usque in duodecimam: sed tandem tantarum iniquitatum pœnas luit, atque dum se in balneo lavaret, a suis exstinctus est. Anno 668 Kalendis Septembris Indictio duodecima sumpsit exordium. Anastasius quidem in Vitaliano Papa Indictione XI. die 15 Julii Constantem occisum ait: verum, teste Pagio in Criticis ad hunc annum num. 9, Indictioni XI substituta est duodecima, prout in exemplaribus Anastasianis Mss., regio, Thuaneo, Mazarino et quibusdam aliis, uti et a Mariano Scoto signatur: Constantem autem anno 668 post diem 26 Septembris et ante diem 7 Novembris Syracusis occisum ex Actis Concilii Constantinopolitani tertii monet; quod sane Pauli diaconi verbis supra relatis magis congruit. Porro Constantinus Pogonatus Constantis successor, Mezentianæ tyrannidis certior factus, ex Histria, Campania, Africa et Sardinia coëuntium militum ope Mezentium Syracusis cepit; quo vita exuto, Constantinopolim rediit: post hujus vero reditum Saraceni in Siciliam inopinato irruerunt, ut ex Paulo diacono liquet: quæ rerum gestarum a Constantis obitu series, hanc Siciliæ a Saracenis cladem anno 669 illigandam suadet, quod Hermannus Contractus in Chronico his verbis facit: Saraceni, qui jam multis depopulatis provinciis, Ægyptum tenebant, Siciliam hoc tempore invadentes, magnas hominum strages faciunt: et deprædata insula, hisque, quæ Constans imperator ibi collegerat, ablatis, Alexandriam redierunt.

non sub
Adeodato,

- A 456 *Baronius in Annalibus ad annum 669, Vitalianum Pontificem hoc anno sexto Kalendas Februarii obiisse ratus, cladem illam sub Adeodato, qui Vitalianum in Sede Romana excepit, contigisse, tradit et Anastasio, qui illam in Adeodato refert. Non ignorabat quidem Baronius tum Siculorum, qui Saracenorum manus evaserant, ad Lateranenses monachos, tum ipsius Vitaliani ad Messanenses, quibus illos ad monasterium S. Placidi instaurandum hortatur, litteras; sed suspectas habuit, Maxime, inquit Mabillonius in Annalibus Benedictinis ad annum 669, num. 73, quod Anastasius hanc Saracenorum in Siciliam impressionem sub Adeodato Romano Pontifice accidisse dicat, non sub Vitaliano, quem Baronius obiisse hoc anno (669) perperam existimavit. Sic est; ea de causa Baronius predictas litteras suspectas habuit; sed, quod ad Siculorum saltem litteras spectat, quid eas Baronio suspectas potissimum fecerit, ipsis Baronii verbis accipe: Hac tenus, inquit litteræ (recitaverat autem tum Siculorum, tum Vitaliani litteras) quæ nobis parum arident ob id potissimum, quod civitates plures (nonaginta et octo civitates villasque, ut aiunt Siculorum ad Congregationem Lateranensem litteræ) in Sicilia hoc tempore possedisse monachi dicebantur, quando nec ipsa Romana Ecclesia vel unius oppiduli, ut ipsum possideret, domina esset, nec imperator ipse, insulæ dominus, tot illic civitates haberet. Id quidem in Vitaliani litteris non legitur, sed utrasque ob mutuam connexionem æque fictitius Baronius verosimiliter existimavit.*

sed Vitaliano
Pontifice.

- 457 *Ceterum Baronii de anno obitus Vitaliani Papæ opinio recentioribus hodie passim displicet. In Opere nostro ad 27 Januarii pag. 779 ita de Vitaliani Pontificatu disseritur: Aevctus est Roma S. Martinus per Theodorum Calliopam 13 Kal. Jul. feria 4. Ergo anno Christi 653, quo littera Dominicalis erat F. S. Eugenius sedit annos duos, menses 9, dies 26, obiitque 2 Junii; quare electus videtur circiter 10 Augusti; ubi nempe certo constitit, Martinum Chersonam relegatum, nec esse Romam reversurum; etsi Pontificem se, eo vivente, non gesserit, sed vicarium Pontificis. Post ejus mortem vacavit episcopatus mensem unum, dies 29. Subrogatus est sub finem Julii Vitalianus eodem anno 656, seditque annos 14, menses 6, usque ad 27 Januarii an. 671. Eodem anno mortuum, Papebrochius scribit in Propylæo Maii. Pagius Adeodati, Vitaliani successoris, annum primum Christi 672 innectit. Mabillonius vero e Milone Elnonensi tom. I Annalium Benedictinorum pag. 407 Vitalianum anno 673 Adeodato locum fecisse tradit; sed Milonem in Chronologia Pontificia parum fuisse versatum, tum Henschenius tom. I Februarii pag. 839, tum Papebrochius ostendit in Propylæo Maii, ubi de Vitaliano. Ut sit, cum verosimiliter saltem ad annum 674 vitam Vitalianus produverit, Petrus Casinensis, qui hanc Siculorum cladem et secundam monasterii Placidiani ruinam hujus Pontificis tempore contigisse, saltem innuit verbis mox citandis, hæc ex parte erroris certo argui non potest; neque fidi Cajetano certo debet. Animadversione 6 in Fragmentum ex Historia Petri diaconi de S. Placido et Sociis hanc Siciliæ vastitatem Adeodati potius, quam Vitaliani Pontificatui et Baronio innectenti.*

Tertia ejusdem monasterii clades

- 458 *Petrus Casinensis, narrato cænobii Messanensis excidio, mox ad enarrandam illius in-*

staurationem ita progreditur: Itaque dum Casinensi Congregationi tunc Laterani degenti (non absimili nimirum calamitate involutum ea tempestate Casinense monasterium jacebat, et Romam Casinates monachi sese receperant) relatum fuisset, qualiter Saraceni jam dicti martyris Placidi monasterium ruinæ, et monachos morti dedissent, Vitaliani Papæ adminiculo fulti, cum ingenti apparatu mittentes in Siciliam, idem monasterium restauraverunt. Datas ea de re sive a Siculis ad Congregationem Benedictinam Laterani degentem, sive Vitaliani ad Siculos litteras huc non transcribo, tum quod genuinæ non videantur, tum quod illas Mabillonius, licet a Baronio rejectas, non defenderit. Nunc e Petro tertiam a Saracenis illatam tum Siciliæ, tum Messanensi S. Joannis Baptistæ cænobio cladem audiamus: de Sicilia quidem hæc habet: Postquam vero idem imperator (Leo Isaurus) carnis universæ viam ingressus est, multorum annorum emensis curriculis, tempore, quo Ludovicus, Caroli filius, in Seniore Roma augustale sumpsit imperium, Joanne VIII Papa in Sede Apostolica presidente, in Casinensi vero ecclesia Leone abbate cathedram gubernante, primo anno ordinationis ejus, Dominicæ Incarnationis anno 900 Indictione 3, mensis Augusti die 1, Saraceni a Babylonia et Africa ad instar examen apum cum Abrahamo impiissimo rege suo venientes, Siciliam intrant. Invenientes itaque pacatam insulam, quaquaversum impietatis agmina tendebant, devastabant, depopulabantur, incendio et homicidiis cuncta tradentes. At quid Messanæ a Saracenis gestum?

ACTORE
J. B.

459 *Post tantas itaque direptiones, inquit e Petro Casinensi proponitur, post alia quædam Petrus, occisiones, incendia et captivitates, sævissima gens Saracenorum ad Messanam civitatem expugnandam devenit. Cumque monasterium beati martyris Placidi ingressi fuissent, evaginatis gladiis, monachos aggrediuntur, illosque Christum negare, et nefandam religionem venerari compellunt. Quod dum contemnerent, omnes in eodem loco, una cum monachis Casinensibus, qui ibi ab abbate suo directi fuerant, Saracenorum gladiis occisi sunt. Illis quoque hoc ordine pro fide Christi jugulatis, monasterium omne præter ecclesiam sancti martyris Placidi a Saracenis destructum est. Dein, nonnullis interjectis, ita proseguitur: Devicta itaque ac subjugata, Saraceni, Sicilia, destructis civitatibus et villis, ac monasteriis Casinensi cænobio pertinentibus, Liparitanam insulam adeuntes, ad solum usque prosternunt. Sicque Siciliam reversi die Kalendarum Augusti urbem Tauromenium cum reliquis villis et oppidis ad solum usque prosternunt, solam juxta civitatem Messanam beati Placidi ecclesiam relinquentes anno Domini 903, Indict. 6.*

460 *Singulas Petri assertiones non discutio: qui multa simul inepte congerit; id tantum observo, multa Petrum velut ab anno 900 usque ad annum 903 gesta, captas scilicet urbes Panormum, Syracusas, Messanam, Tauromenium, Siciliam denique universam, simul congersisse ac confudisse, quæ temporibus longe diversis acciderunt. Quidquid sit de tempore expugnati a Saracenis Tauromenii, Petro antiquior Leo Marsicanus Chronici Casinensis lib. 1, cap. 23 Saracenos ab anno 820 Siciliam ingressos, et Panormum occupasse, scribit; Baronius vero tom. IX Annalium Ecclesiasticorum, ab anno tantum 827. Tom. I Scriptorum Rerum Italicarum part. II, pag. 245 in Chronico Siculo, quod ab anno Christi*

AUCTORE
J. B.

Christi 827 usque ad annum 963 excurrit, hæc lego: Hoc anno (ab orbe condito 6335, Christi vero 827, more Siculorum, quibus Christus natus credebatur anno mundi 5508, ita hunc Chronicum locum commentante Carusio) venerunt Moslemii (Saraceni) in Siciliam medio mensis Julii. Anno autem 6339 (Christi 831) capta est Messana, et Theodotus patricius occisus est. Anno 6340 (Christi 832) capta est Panormus... Anno 6386 (Christi 878) captae sunt Syracusæ vicesimo primo mensis Maii feria quarta. Joannes Caropatates, Venetiis anno 1370 editus, pag. 68 sic habet: Captis... Syracusis ab Africa Saracenis, quo tempore Basilius Macedo (imperavit ab anno 867 usque ad annum 886) imperabat, etiam tota insula occupata fuit, urbes eversæ ac dirutæ, sola excepta Panormo, quæ superfuit, unde veluti ex quodam propugnaculo profecti Agareni regionem contra sitam occuparunt. Rursum in Chronico Siculo paulo ante citato ad annum mundi 6409 (Christi 901) hæc leguntur: Abul-abbas cepit Panormum et cædes magna fuit die Octavo mensis Septembris. Cum igitur tot cladibus ea tempestate identidem affecti fuerint a Saracenis Siculi, plane incertum fit, quo determinato anno tertia illa, eademque postrema canobii Messanensis clades acciderit, ut nullus sit Petrus in assignandis Notis Chronicis, certumque aliunde sit, Ibrahimum sub sæculi x initium Tauromenium expugnasse.

contigit ea
forte sub an-
num 880, die
x Augusti,

161 Neque hac in re a Petri dictis discedere nefas sibi duxit auctor Epitomes Martyrii S. Placidi, apud Cajetanum tom. I de Siculis Sanctis Animadversionum in eorum Vitæ pag. 161, anno 1610 Messanæ typis excusæ, qui postremam hanc Benedictinorum Messanæ cladem potius accidisse conjicit anno circiter 880 Kalendis Augusti, Joanne VIII Pontifice, Ludovico Caroli filio imperatore, Leone Casinensium abbate. De die vero peractæ cladis, mox memorato omnium consensio est: unde Arnoldus Wion occisos postrema hac clade monachos in Martyrologium Benedictinum ad Kal. Augusti his verbis intulit: Messanæ in Sicilia, Passio infinitorum (paulo liberatius hoc dictum est) Sanctorum Monachorum, qui ab Abraymo Saracenorum duce pro fide Christi necati sunt. Illis autem Octavius Cajetanus in Martyrologium Siculum ad eundem diem: Messanæ, Passio sanctorum Monachorum, Ordinis S. Benedicti a Saracenis, duce Abrahamo. Id vero Wioni hic singulare est, quod Benedictinos bis sub Abrahamo passos dicat, primum quidem anno Domini, ut ait, 884; sed ignoto die, ex auctore Martyrii S. Bertarii; dein vero Anno Domini 903, Indictione vi, prima die Augusti ex Petro diacono: verum quæ hic Petri auctoritas est, ut, quod Wion ait, evincat?

superstite ha-
cenus S. Jo-
annis Baptis-
tæ ecclesia,

162 Porro gravissimum, sub quo Sicilia a sæculo ix usque ad Normannorum principum tempora genuit, Saracenorum jugum, ne jam tertio destructum S. Placidi monasterium instauraretur, effecit: superstes tamen et huic (quod sane mirum) cladi fuit S. Joannis Baptistæ ecclesia; sed seu Saracenorum injuriis, seu ipsa sui vetustate multum detrimenti accepit, dum tandem sub Normannis, expulsis e Sicilia felici Marte Saracenis, instaurata est. Qui pulsus a Normannis Sicilia Saraceni fuerint, Petrus diaconus Casinensis in Fragmento Historiæ Vitæ et Passionis S. Placidi et Sociorum apud Octavianum Cajetanum de Sanctis Siculis tom I, pag. 182 enarrat: sed aliquanto

aliter Gaufredus in Historia Sicula Rogerii, Siciliae liberatoris, jussu conscripta. Hic lib. 1, cap. 3 narrat, Becumenem, Siciliae, ut vocat, Admirandum, a Belcamedo prælio victum, Rhegium ad Rogerium comitem profugisse, cujus consilio Rogerius Siciliam aggressus est. Contra Petrus sic scribit: Cum igitur Panormitanæ civitatis regimen Vulthaminus Admiralus retineret; Belchius servus ejus, contra eum insurgens, honore illum patriaque privavit. Pulsus itaque ille a Sicilia, ad Roberti ducis Rhegensis confugit auxilium. Gaufredus ducis 10 captam a Rogerio Messanam ait anno 1060; Petrus, a Roberto duce anno 1068. Teste iterum Gaufredo cap. 17, anno 1061 cum Bechamet (Petro Balchaoth dicitur) Robertus et Rogerius prælium iniere prope castrum Joannis: Normanni milites 700 tantum, 15 vero habebat Bechamet armatorum millia: victoria tamen penes Normannos fuit, deletis decem millibus Saracenorum, ut Gaufredus scribit. At Petrus, in Saracenorum acie equitum quindécim, peditum vero centum millia fuisse, dicit: addit, Saracenorum, qui in illo prælio periere, vice colligi potuisse numerum; contra e Christianis ne unum quidem sauciatum, nedum occisum fuisse. Petrus igitur hic partim falsa, partim, quæ fiedm superant, narrat. Porro ex Gaufredo capta fuit Panormus anno 1071, Tauromenium 1078; anno denique 1090 Rogerius, Roberti frater, omni Sicilia, sedatis undique motibus, potitus est.

163 Porro Rogerius insignem, non modo ab expugnata armis Sicilia, verum etiam ab instaurata ibidem re Christiana, cui non parum detrimenti sub Saracenorum dominio accesserat, laudem tulit. Messanæ jam inde ab anno 1081, teste Gaufredo lib. iii, cap. 32, Ecclesiam... in honore S. Nicolai... cum summa honorificentia construxit, vel reparavit et diversis possessionibus auxit. Idem et alii in Sicilia locis præstitisse Rogerium, liquet ex diplomate Arnaldi, Messanensis et Traynensis episcopi, apud Pirrum lib. iii, Notitiæ 7, quæ est de Prioratu Messanensi. Ita habet: In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Anno ab Incarnatione Domini 1147. Indict. x mense Junio, regnante excellentiss. Rogerio rege Siciliae, ducatus Apuliae et principatus Capuae. Ego Arnaldus Messanensis et Traynensis ecclesiarum Dei gratia electus: pro Dei dilectione et animæ Rogerii comitis beatæ memoriæ, ac uxoris ejus Adelasie redemptione; qui per multas tribulationes totam Siciliae insulam, Deo auxiliante, acquisivit, ibidemque plurimas ecclesias diligenter construxit, atque de facultatibus suis eas sufficienter dotavit, quamdam nostram ecclesiam sanctæ Mariæ cum pertinentiis suis, quæ juxta Vaccariæ rivulum antiquitus sita est, concilio et assensu Messanensis et Traynensis capituli hospitali S. Joannis de Hierusalem libere et quiete dedi et concessi. Sequuntur testium subscriptiones, quas brevitatibus gratia omitto.

164 Rochus Pirrus Notitiæ 3, part. ii lib. iv inter templa a Rogerio Siciliae comite condita, vel restaurata vel denuo erecta, Messanense S. Joannis Baptistæ templum recenset; in quo præterea, ut scribit Not. 7, lib. ii, anno 1099 domum hospitalalem erexit, quam equitibus, primo Hierosolymitanis S. Joannis, dein Rhodiis, nunc vero Melitensibus concessit; præposito illi Priore Fr. Guibaldo. Rogerii, Siciliae regis hujus nominis primi, et Rogerii comitis filii diploma laudatus proxime Pirrus adfert, datum anno 1136, in

A in quo ecclesie S. Joannis Baptiste, olim a S. Placido condita, et honorum Hierosolymitanis equitibus a Rogerio comite concessorum, paterna dona confirmans Rogerius Sicilia rex sic meminit: Totum locum et tenimentum situm in campo Messanae extra muros civitatis, ubi est ecclesia, quae in honorem S. Joannis Baptiste sub beatae recordationis glorioso comite Rogerio patre nostro constituta pie noscitur, cum omnibus suis aedificiis, caemeterio, divisis et pertinentiis... dicto venerando Priori (Gubaldo) et ejus sacro conventui ac eorum successoribus concedendum duximus et perpetuo confirmamus. Petrus Casinensis diaconus apud Cajetanum ait, hanc S. Joannis Baptiste ecclesiam a Normannorum in Siciliam adventu corrupto nomine dictam vulgo fuisse S. Jacinthi, erroreque illum sua etiam aetate vixisse; qua in re refragari illi non cupio; verum a tempore, quo in illa sepulta fuere exuvia S. Placidi, ab eodem Sancto S. Placidi vocitatum fuisse, quod tum Acta num. 93, tum Petrus proxime laudatus addunt, vellem, ut certiori testimonio possem confirmare. Diploma equidem paulo ante adductum, et Petri aetate datum, satis ostendit, etiam tum antiquo illam nomine, quod a S. Placido acceperat, etiam notam fuisse. Hactenus de S. Placidi monasterii vicissitudinibus: nunc, ut ad Sanctum revertar, rerum ordo exposcit.

§ XI. Instauratus sanctorum Martyrum apud Messanenses cultus et corporum inventio.

Gravissima annorum circiter 230, ut auctor synchronus Historiae Messanae a Saracenis liberatae scribit, Sicutorum a Saracenis oppressio, et Benedictinorum excidium, ut rei Christianae universim insignem procul dubio cladem intulit, ita et S. Placidi apud Messanenses memoriam non mediocriter obscuravit. Sed ecce anno Salutis 1276, inquit Pirrus notitia 3, part. II, lib. IV de S. Placido de Colonero Veteri et Novo Monasterio, oblitterata jam pridem S. Placidi memoria, facta divinitus Messanensibus quibusdam opificibus Sancti apparitione, revixit. Breve apparitionis hujus historiam, quod paulo accuratius hic expendenda sit, neve lectorem alio remittam, ex num. 23 supra repeto: Anno a partu Virginis 1266 (Pirrus supra legit 1276) postquam Carolus rex Siciliae regnum occupavit, beatus Placidus, S. Benedicti indutus habitum, Messanae in vico sellariorum, Raymundo et Florello sellariis apparuit, jussitque, festum sibi diem ad id usque tempus inusitatum omnino celebrarent. Haud abnuere illi; sed quoniam inauditum adhuc fuerat S. Placidi nomen, nedum institutum hominis atque res gestae, quaesierunt, ostenderetur sibi figura corporis, planumque fieret, quid ipse tandem gessisset.

166 Profert ille confestim librum, in quo ipsius Vita conscripta erat: jubet, populum ne historiam celent. Suam vero effigiem hoc modo reliquit. Primario in templo praesentibus iisdem sellariis, itemque presbytero Jacobo, et Serisergio aedituis, pictorem, qui et ipse aderat, effingere imaginem jubet, seque ipsum exemplar inspicere. Monachum ipsum exprimit pictor.

Mox ad eum conversus, rogaturus, verane esset effigies, necne, ediceret, monachum videt nullum, abierat ille, quamvis essent occlusae fores. Hae apparitionis series: accipe modo, a quibus auctoribus profecta sit: Rem ipsam ita se ab ipso Florello, avo suo, accepisse, in S. Placidi festo die pro concione saepe dixit Raymundus doctor et Prior conventus Fratrum Praedicatorum: sed historiam hanc totam Placidus Campus in S. Placidi monasterio monachus legisse se refert in libro sodalitates S. Placidi, qui Messanae in templo maximo servabatur. Addit Cajetanus: Id facit ad veritatem historiae, quod Saracenis dominantibus memoria Passionis S. Placidi coli desiderit, recuperata vero Sicilia, diu adhuc festum non celebraretur, quare in officio S. Placidi occasione ejus miraculi instituto, in quodam Responsorio dicitur:

Vera Dei pietas, cui militat ordo vel aetas,
Exhilarat mentes, Placidi nova festa colentes.

167 Historia haec, relatis modo adjunctis vestita, non uno ex capite fabulam sapit. Primum enim, etsi quidem non adeo mirum fuisset, duobus sellariis ne ipsum quidem S. Placidi nomen id temporis notum fuisse, magis enim vero mirandum esset, usque adeo Messanae S. Placidi memoriam fuisse tunc extinctam, ut nec Messanensibus ceteris S. Placidi nomen tum innotuerit. Et vero non desunt de rebus Messanensibus scriptores, qui quidem ignotum tunc fuisse Messanensibus sanctorum Martyrum sepulturae locum, ac cultum desuisse, futeantur; perpetuam tamen ac constantem apud Messanenses traditionem fuisse, contendunt, in S. Joannis Baptista templo, loco tamen occulto, illorum exuvias fuisse depositas et conservatas. In his Valtrinus, qui sanctorum Martyrum inventionem apud Cajetanum supra citatum pag. 185 describens haec ait: Verum, cum posterioribus saeculis, impio barbarorum dominatu civitas, insulaque esset oppressa, incensa aede, in qua Sanctorum reliquiae asservabantur, perturbatisque ipsius sepulchri signis, paulatim una cum loci memoria, cultus quoque honosque Sanctorum obsolescere visus est; permansit tamen communis illa constansque opinio a majoribus accepta, divi Placidi Sociorumque martyrum corpora in divi Joannis aede condita esse; licet, confusa locorum memoria, ipsum proprie Sanctorum ignoraretur sepulchrum. Dictorum vero testes adducit versus duos, templi, cum a Rogerio restitutum esset, absidi inscriptos: ita habent:

Reliquias Placidi celebres, Messana, perennes.
Hic jacet, hic saevam pertulit ille necem.

168 Dein, cujuscumque demum sit illius apparitionis descriptio, recentior est et a re gesta remotior, quam ut certa illi fides addi debeat: cum enim Placidi Campuli, qui, ut Pirrus scribit, monasterii S. Placidi de Colonero anno 1428 abbatem agebat, meminisset, apparitio autem anno 1266 vel 1276 contigerit, plus quam saeculum integrum hanc inter et illam intercessisse, necessum est. Adhaec vocari merito in dubium potest, num Florellus, homo fortassis simplicioris ac creduli nimis ingenii, Raymundus, et lecta a Placido Campulo ejusdem apparitionis historia, quae mihi ignotae aetatis est, ea quoque adjuncta retulerint, quibus hic vestita illa apparitio prodit. Denique, ubi terrarum liber ille Vitae S. Placidi, sane studiosissime conservandus, visus est unquam? ubi servatus? aut quo tandem evasit? Nihil tamen secius apparitionem aliquam, aut prodigii saltem aliquid

ACTORE
J. B.

sub Saracenis
intermissus,

E

F

fuerit instauratus,